

ідуць на спекуляції. Система непрозора, невідомо, хто на цьому наживається. До того ж Україна фактично програє, не маючи зиску: вона повертає кошти, які невідомо куди діваються.

Отже, міжнародне кредитування – справа складна. І на кожен випадок взяття/повернення кредиту потрібно дивитися окремо й конкретно.

Проте найгірша ситуація в Україні склалася не у кредитній сфері. З будь-якої складної ситуації можна знайти вихід, якщо у країні є керманічі, яким можна було б

довірити скласти реальну антикризову програму й вивести економіку із прірви. На жаль, у владу в Україні не потрапляють люди, котрі мають відповідальність і фахові знання.

Водночас, нам не треба очікувати якогось доброго царя або абсолютно нову політичну силу, здатну скерувати країну на подолання кризи. Таких сил немає. І це відбиває глибоку психологічну, моральну кризу української нації в цілому. Зрештою, хто ж обирає усіх цих президентів та парламенти?

Олександр Рябченко,
доктор економічних наук,
директор Міжнародного інституту приватизації,
управління власністю та інвестицій

Чи варто Україні брати міжнародні кредити?

Аналіз об'єктивних факторів розвитку національної економіки свідчить про те, що в Україні немає великої загрози дефолту. Однак суб'єктивні фактори не є обнадійливими: наші державні лідери не бажають брати спільну відповідальність та формувати загальну стратегію розбудови держави і виходу з кризи. Як наслідок, кожний працює за своїм розкладом, на свій розсуд. Президент України думає над тим, як перформатувати цей Уряд. Прем'єр має свою, абсолютно зрозумілу позицію: «Невдовзі будуть вибори, і їх треба виграти». Національний банк узагалі живе своїм, окремим від держави життям. Можливо, на майбутнє нам потрібно внести до Конституції України зміни, що в період, коли у світі фінансово-економічна криза, взагалі недоцільно проводити президентські вибори.

Слід зазначити, що для розв'язання будь-якої кризи є два крайні варіанти дій:

1) Держава починає вживати заходів для виходу зі складної економічної ситуації, бере на себе відповідальність, приймає антикризові рішення, встановлює, хто і як має діяти, наприклад, вказує Національному банку, системі комерційних банків, як здійснювати кредитування, рефінансування та ін. Було б краще, якби таку керуючу роль у країні виконував Уряд. Зрештою, під час виборів ми дамо оцінку (проголосуємо) – вдалося чи не вдалося державній владі впоратися з проблемами.

2) Держава не може досягти консенсусу серед усіх впливових політичних сил. Тоді краще не втручатися у перебіг кризи. Вона, хоч і буде дуже жорсткою, але швидше минеться, як і будь-яка ринкова криза.

За першого варіанту, тобто коли держава керує, вона згладжує процес падіння у кризу, але не здатна забезпечити швидкий вихід із неї, тож і післякризовий підйом економіки так само не буде швидким. Наразі ж в Україні проглядається другий варіант, а вірніше, ведеться безвідповідальна державна політика.

У такій ситуації отримання Україною міжнародних кредитів варто вважати не лише доцільним, а й не-

обхідним. Водночас, я не думаю, що в нас як у держави є великий вибір установ, де ми зможемо взяти позику. Тому, якщо міжнародні структури для надання грошей не висувають Україні складних для виконання економічних чи політичних вимог у будь-якому їх вигляді, то тоді кредити треба брати. Але при цьому, звичайно, варто зважати і на ситуацію, яка склалася нині в Україні: чи зможемо ми самотужки подолати кризу, якщо не будемо запозичувати кошти і залучати інвесторів?

Я цілком погоджуюся з думкою пана О. Соскіна про те, що Нацбанку необхідно шукати покупців, готових купувати наші банки (йдеться про чималу їх кількість), бо інакше нинішня криза може виявитися руйнівною для України. Сьогодні комерційні банки, які не повертають депозити і не здійснюють розрахунки, хочуть разом із Урядом усе «спихнути» на главу НБУ В.Стельмаха. Але нести відповідальність має і менеджмент банків, який не вмів керувати грошовими потоками. Приміром, у таких проблемних банках, як «Надра», «Родовід» та ін., – мільйони вкладників. Тож можна говорити, що більш як половина українців постраждала від банківських махінацій із грошима. Людям нагадують, що підвищується плата за проїзд, комунальні послуги, а також що неплатникам будуть відключати газ, опалення. Тоді нехай держава надасть можливість одуреним вкладникам принаймні розраховуватися за комунальні послуги платіжними картками зі своїх заморожених банківських рахунків. Адже це не проблема людини, коли банки не видають ні грошей, ні кредитів. Згідно із Цивільним кодексом, громадянин України має право розпоряджатися всією власністю (майном, грошима тощо), яка йому належить, без жодних обмежень. Це конституційна норма.

Наслідками нерозв'язаної кризи в банківській системі можуть стати соціальні протести. У людей при владі повинен спрацювати інстинкт самозбереження. Бо якщо об'єднуються і почнуть протестувати всі ті громадяни, які постраждали від неотримання депозитів і кредитів, то

нинішні можновладні не зможуть нічого вдіяти, а будуть просто зметені зі свого «олімпу». Адже коли до банку чи органу влади приходять 10 або 20 осіб з плакатами, то це одна справа, а коли приходять 5 мільйонів, то ситуація набуває вже іншого, дуже серйозного характеру.

Міжнародні запозичення Україні потрібні й для покриття дефіциту Державного бюджету. Сьогодні ніхто не хоче взяти на себе політичну відповідальність і внести пропозицію щодо зменшення витрат бюджету, бо хто внесе – той програв, особливо напередодні виборів. Адже необхідно буде скоротити соціальні програми, виплату зарплат бюджетникам. Слід нагадати, що в Україні традиційно, ще з 1990-х років подекуди заробітна плата не виплачувалася в повному обсязі.

Але коли Уряд вносить документ, а Прем'єр-міністр України підписує пропозицію, за якою, наприклад, пенсії не виплачуватимуться в повному обсязі, то це буде політичний кінець тому, хто підписав подібний документ, – і на вибори вже можна не йти. Тож ніхто не хоче вдаватися до скорочень витратної частини бюджету – ні Президент, ні Прем'єр-міністр, ні політичні сили, представлені у парламенті.

Однак якщо неможливо змінити закон про Державний бюджет, то потрібно принаймні вирішити, що і як робити з банківською системою, де заморожені депозитні вклади громадян, бо це несе державі загрозу соціального характеру. І ця загроза більша, ніж часткова виплата заробітної плати. Люди вже проходили такі речі, коли їм частково або в наступному місяці видавалися заробітки, а от якщо величезну кількість громадян України одночасно лишити грошей, які вони розміщували в банківській системі, то, я думаю, вони не сприймуть це спокійно.

Власне, щоб запобігти цій великій загрозі, й потрібно брати міжнародні кредити. Якщо Європейський банк реконструкції і розвитку надасть Україні кредит – спасибі, якщо якась держава виділить нам кошти – теж спасибі. У той же час, якщо рішення про позику України прийме, наприклад, Росія, тоді потрібно чітко обумовити кредитні умови, щоб усі знали, яку мету переслідує ця країна. Ми ж розуміємо, що коли кредит видає міжнародна інституція, наприклад ЄБРР, МВФ чи Світовий банк, то вони мають намір створити гарантовано стабільну економічну систему для всього світу. Їх вимоги зазвичай такі: для отримання кредиту потрібно зменшити дефіцит державного бюджету до 3–4% ВВП і визначити конкретні джерела його покриття, адже країна-позичальник є часткою світового простору і має бути стабільною. Але коли надає кредит окрема країна, то, зрозуміло, що вона чогось хоче натомість. Навряд чи Росія перейматиметься тим, щоб ми не випали зі світової економічної системи.

Немає жодної країни, яка б процвітала і святкувала під час кризи. Тож очевидно, що надавати в такий скрутний час кредити іншим державам можна лише з якоюсь метою, подеколи прихованою.

Таким чином, Україні потрібно брати кредити – це нормальна практика, але вона має бути прозорою. Вимоги, які висувають кредитори – світові інституції чи окремі країни, – повинні розміщуватися в Інтернеті, аби кожен, хто бажає, міг побачити, що держава мусить зробити для отримання, наприклад, чергового траншу від Міжнародного валютного фонду. Виконання вимог МВФ нашою стороною буде сигналом для інших фінансових структур та держав про те, що Україні можна надавати кредити і заходити туди з інвестиціями.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI

науковий журнал

Видається з 1996 року

Проект
Інституту трансформації суспільства

Міжнародні відносини
Національна безпека
Україна та НАТО
Досвід реформ
Місцеве самоврядування
Економіка
Влада та бізнес
Податкова система
Фінансова система
Освіта
Інформаційне суспільство

Автори журналу:
провідні вчені
України та світу,
посли, державні діячі,
міські голови,
лідери бізнесу

**АНАЛІТИКА ДЛЯ ЕЛІТИ:
ПЕРЕДПЛАТИ І ДОЛУЧАЙСЯ!**

**як
передплатити?**

Через
передплатні агенції:
«Ідея», «Саміт»,
«Періодика»,
«Меркурій»

Через
ДП «Преса»
Передплатний
індекс:
96437

Через редакцію журналу
«Економічний часопис-XXI»:
(044) 235-98-28,
235-98-27
editor@osp.com.ua